

Romanowska, Danuta

Jubileusz Instytutu Matematyki PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/r2, 479-480

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prof. J. Wojtowicz (Toruń) zwrócił uwagę na niezadawalający stan badań omawianego okresu i postulował potrzebę ich kontynuowania. Nawiązując do referatu prof. Podrazy, mówca zwrócił uwagę na fakt, że nie można ograniczać się do szukania w Oświeceniu jedynie tego co jest wspólne, a pomijać, co jest w nim odmienne. Jego zdaniem, Oświecenie ma swoje antecedencje w XVII w., jak i echa w XIX w. Prof. Wojtowicz podkreślił, że badania komparatystyczne w tej dziedzinie prowadzone są w Ośrodkach naukowych RFN i Austrii.

Doc. J. Staszewski (Toruń), nawiązując do referatu prof. A. Podrazy, zwrócił uwagę na fakt, że Oświecenie na Wschodzie nie miało tak laickiego charakteru jak na Zachodzie. Elementy wiary i etyki chrześcijańskiej są na Wschodzie znacznie wyraźniejsze i bardziej podkreślane przez elity intelektualne. W dobie Oświecenia można raczej mówić o integracji Europy nie na drodze paktów politycznych, lecz dyktatorów politycznych (rozbiory Polski). Z konkluzji doc. Staszewskiego wynika, że przedstawione na sesji referaty tylko w niewielkim stopniu uwytknęły problematykę słowiańską, która czeka na badaczy.

Doc. dr K. Sreniowska (Łódź) mówiła o własnych zainteresowaniach naukowych historią badań dziejów Słowian. Uważa, że Oświecenie jest przełomowym momentem w dziejach badań nad Słowiańszczyzną, jest to przejście od etapu mitu, legendy, ku historii naukowej, na co wskazują badania Jana Potockiego, Adama Naruszewicza i innych. Oświecenie przyczyniło się do złamania legendarnej wizji życia i obyczajów Słowian.

Dr M. Drozdowski (Poznań) stwierdził, że można mówić o jedności intelektualnej oświeconej Europy, ale nie można tego odnieść do praktyki fiskalnej. Nie kierowano się w niej wzniosłymi ideałami, lecz nagłymi potrzebami ekonomicznymi państwa. Prusy, przykładowo, nie myślały o rozwoju ekonomicznym ziem zabranych Polsce, a jedynie o ich wyzysku, bliskim kolonialnemu. Istniał więc widoczny rozbrat między ideologią, a praktyką elit oświeconych.

Dr J. Grobis (Łódź) mówił o pobycie w Petersburgu amerykańskiego dyplomaty J. Q. Adamsa w latach 1809—1814, który pozostawił ze swojej misji pamiętnik. Traktował on Rosję jako mocarstwo europejskie, a jej stolicę Petersburg uważał za nowoczesne miasto nie obce prądom intelektualnym Oświecenia.

Prof. J. Bardach zamknął obrady krótką, podsumowującą wypowiedzią. Oświecenie to pierwszy na tak szeroką skalę prąd ideologiczny. Oddziałal na świat idei, nauki, literatury równie silnie, jak na instytucje administracyjne i ekonomiczne państw europejskich. Oświecenie miało wyraźnie kompleksowy charakter zacierając granice między dwoma sferami kulturowymi. Język francuski sprzyjał procesom unifikacyjnym. Jednakże należy ostrożnie oceniać zjawisko laicyzacji. Nie ulega wątpliwości, że Oświecenie wywierało wpływ na Kościół, a nie odwrotnie, ale proces ten przebiegał z różnym natężeniem w różnych kręgach kulturowych Europy.

Jerzy Grobis
(Łódź)

JUBILEUSZ INSTYTUTU MATEMATYKI PAN

Z okazji 30-lecia działalności Instytutu i ukazania się setnego tomu czasopisma „Fundamenta Mathematicae” 24 XI 1978 r. odbyło się — pod patronatem prof. Witolda Nowackiego — uroczyste posiedzenie zwołane przez dyrekcję i Radę Naukową Instytutu. Na program posiedzenia złożyły się referaty profesorów Czesława Olecha *O trzydziestoleciu Instytutu Matematyki PAN* i Kazimierza Kuratowskiego *100 tomów „Fundamenta Mathematicae”*.

Pierwszy referat, wygłoszony przez prof. Olecha, dotyczył głównie kształcenia i osiągnięć młodych pracowników naukowych. W chwili obecnej Instytut pro-

wadzi 65 seminariów badawczych w dziewięciu ośrodkach naukowych, koordynuje na terenie całego kraju badania matematyczne, organizuje międzynarodowe sympozja, kształci licznych doktorantów, szkoli rocznie ok. 2000 specjalistów na Kursach Zastosowań Matematyki. W 1972 r. przy Instytucie powstało Międzynarodowe Centrum Matematyki im. Stefana Banacha.

Drugim referatem były wspomnienia współtwórcy polskiej szkoły matematycznej — Kazimierza Kuratowskiego. Dotyczyły one głównie czasopisma „Fundamenta Mathematicae”, którego pierwszy tom ukazał się w 1920 r. i programowo zawierał prace wyłącznie autorów polskich. Czasopismo to prezentowało nowo powstającą polską szkołę matematyczną. Miało ono pełnić podwójną rolę: udostępnić światu naukowemu osiągnięcia polskich matematyków, a zarazem przyciągać prace autorów zagranicznych. Zgodnie z koncepcją założyciela „Fundamenta Mathematicae” — Zygmunta Janiszewskiego — są one poświęcone wyłącznie działom matematyki związanym z teorią mnogości i podstawami matematyki. W 1935 r. ukazał się jubileuszowy — w podwójnej objętości — 25 tom „Fundamenta Mathematicae”. Pod kierownictwem następców Janiszewskiego — Stefana Mazurkiewicza i Wacława Sierpińskiego — czasopismo osiągnęło międzynarodowe uznanie. Ukazanie się 50 tomu w 1962 r. nazwał prof. P. S. Aleksandrow — czołowy topolog radziecki — świętem matematyków całego świata. Prof. K. Kuratowski najwięcej uwagi poświęcił XXXIII tomowi „Fundamenta Mathematicae”, który miał się ukazać w 1939 r. Znaczna część prac była już złożona do druku. Tylko niektóre z nich ocalały i dzięki ofiarności naszych uczonych, w szczególności prof. Bronisława Knastera, który objął pieczę nad drukiem tego tomu, wydane zostały w roku 1945. Tom ten został zadedykowany: *Współpracownikom „Fundamentów” — ofiarom wojny*. W stu tomach ukazało się 2650 prac 750 autorów (z około 50 krajów), m. in. prace matematyków o sławie światowej, jak E. Borela, H. Lebesque, P. S. Aleksandrowa, N. N. Łuzina, P. Montela, J. von Neumanna i innych.

Danuta Romanowska
(Warszawa)

JUBILEUSZ KIELECKIEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO

W 1978 r. minęło dwadzieścia lat działalności Kieleckiego Towarzystwa Naukowego. Do inicjatorów regionalnego ruchu naukowego na terenie Kielc w okresie powojennym należał wybitny geolog Jan Czarnocki, był on wspólnie z Bohdanem Pniewskim, Edmundem Massalskim, Kazimierzem Skórewiczem i Juliuszem Nowakiem-Dłużewskim, organizatorem Instytutu Badań Regionalnych, który działał w latach 1945—1951.

Ponowne starania o zorganizowanie społecznego ruchu naukowego w Kielcach podjęto w 1952 r., kiedy to zrodziła się myśl utworzenia Towarzystwa Naukowego Kieleckiego. Dopiero jednak 28 marca 1958 r. odbyło się organizacyjne walne zgromadzenie stowarzyszenia, które przyjęło nazwę Kieleckie Towarzystwo Naukowe. Wśród członków założycieli tej organizacji widnieją m. in. nazwiska: Władysław Szafer, Kazimierz Tymieniecki, Mieczysław Radwan i Jan Pazdur.

Pierwszym prezesem Towarzystwa został wybrany wybitny botanik i działacz regionalny Edmund Massalski, sprawujący tę funkcję do 1969 r. Ponadto pracami Zarządu Towarzystwa kierowali kolejno: Zbigniew Rubinowski (w latach 1969—1973), Zenon Guldon (1973), Jan Zieliński (1974—1975), Józef Mroźkiewicz (1975—1977) i Zdzisław Czarny (od 1977 r.).

Mimo trudności w pierwszym okresie swego istnienia Towarzystwo odegrało istotną rolę w inspirowaniu działalności naukowo-badawczej związanej z regionem. Stanowiło ono płaszczyznę integrującą ówczesne środowisko naukowe Kie-